

однолітками. З педагогами лишається створити оптимально доступні навчальні дистанційні умови для якісного опанування кожного рівня освіти.

Список літературних джерел:

1. Роз'яснення МОН «Про тривалість навчального заняття під час Дистанційного формату». Режим доступу <https://mon.gov.ua/news/:slug>.

2. Наказ «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0703-13>.

3. Кульбіда С.В. Освіта ХХІ століття. *Дефектологія*. № 2. 2006. С.54-56.

Легкий Олег,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

старший науковий співробітник

відділу освіти осіб з порушеннями зору

Інституту спеціальної педагогіки та психології

імені Миколи Ярмаченка НАПН України,

м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

У теперішній час, захворювання очей різної складності мають багато дітей. При порушенні зору помітно ускладнюється орієнтування в просторі, наслідком чого є малорухомість. Малорухомість же, у свою чергу, призводить до розвитку м'язової гіпотонії, тобто до слабості м'язів. Навички орієнтування можна розвинути лише при постійному використанні інших збережених аналізаторів таких як: слух, тактильна чутливість, кінестезичне сприйняття й ін. При порушеннях зору також порушений психічний розвиток дитини. Його рівень залежить від часу появи зорового порушення, від наявності порушень інших структур організму, а також від атмосфери в родині, наявності психолого-педагогічної корекції й ефективності лікування.

На формування особистості дитини з порушенням зору впливають і соціальні фактори: несприятливі умови родини або соціального оточення, гіперопіка, обмеження можливості доступу до інформації й спілкування з іншими людьми. Оскільки дитина не може на достатньому рівні досліджувати ближнє оточення, це часом призводить до затримки мовного розвитку. Однак у більшості дітей із зоровою недостатністю мова не порушена, але звужена сфера

активного спілкування, пізнавальної діяльності й наслідування. При навчанні таких дітей потрібно якнайчастіше застосовувати елементи наочності, вчити їх практично використовувати знання, уміння й навички.

Навчання – процес двосторонній, що передбачає, з одного боку, діяльність педагога по організації й активізації пізнавальної діяльності вихованців; з іншого боку - діяльність вихованців по сприйняттю навчальної інформації, її переробці, осмисленню, формуванню вмінь і навичок. Таким чином, змістовну основу навчання становить взаємодія педагога як суб'єкта й дитини як об'єкта цілісного педагогічного процесу.

Особливості процесу навчання в спеціальній (корекційній) освітній установі:

1. цілеспрямованість;
2. системність;
3. комплексність;
4. корекційна спрямованість.

Врахування цих особливостей процесу навчання забезпечує його динамічність і результативність.

Завдання:

1. організація пізнавальної діяльності дітей по надбанню знань, формуванню практичних умінь і навичок, розширенню уявлень про довкілля;
2. розвиток здібностей, пізнавальної діяльності вихованців;
3. стимулювання пізнавальної активності й самостійності;
4. формування пізнавальної активності;
5. формування основ наукового світогляду.

Всебічний розвиток самодостатньої особистості, формування передумов для адаптації в соціумі.

У корекційній роботі з дітьми необхідно забезпечити три типи взаємодії:

1. Взаємодія між видами корекційної допомоги: медичної, психологічної й педагогічної.
2. Взаємодія між видами корекційних занять, їхнім змістом і методикою, етапами й засобами корекції.
3. Взаємодія між особливостями психофізичного розвитку й змістом

спеціальних корекційних занять і конкретних видів предметно-практичної діяльності.

Основними принципами організації корекційно-розвивального й освітнього процесів є:

- врахування загальних, специфічних й індивідуальних особливостей розвитку дітей з порушенням зору;
- комплексний (клініко-фізіологічний, психолого-педагогічний) підхід до діагностики й корекційної допомоги дітям з порушенням зору;
- диференційований підхід до дітей залежно від стану їхнього зору й способів орієнтації в пізнанні навколишнього світу, включаючи застосування спеціальних форм і методів роботи з дітьми;
- система роботи із соціально-побутової адаптації й самореалізації дітей з порушенням зору;
- створення офтальмо-гігієнічних умов у ігрових кімнатах і спеціальному розпорядку дня, лікування, виховання й навчання з урахуванням інтересів, здібностей і потреб дитини.

Дошкільні установи для дітей з порушеннями зору працюють за спеціальними програмами, побудовані з урахуванням своєрідності розвитку дітей й особливостей формування пізнавальної діяльності, рухової сфери і якостей особистості. Навчання дітей спрямоване на всебічний розвиток. Заняття носять фронтальний, груповий, або індивідуальний характер.

Ефективна робота дитячого садку можлива при обов'язковому забезпеченні умов для системного, комплексного, безперервного виховання й навчання дітей дошкільного віку.

Щоб забезпечити дітям організаційно-педагогічні умови, що сприяють процесу навчання необхідно:

- 1) створити відповідні умови для зорового сприйняття;
- 2) оптимально використовувати наочні приладдя;
- 3) застосовувати спеціальні методи навчання й вести корекційно-розвиткову роботу з урахуванням особливостей та стану порушення зору кожної дитини;
- 4) підходити до навчання індивідуально, з огляду на психофізіологічні

особливості дітей.

Для навчання дітей з порушенням зору необхідні такі умови: достатня освітленість приміщення, зручне розміщення дітей за столами, розташування наочного матеріалу на рівні очей дітей і на доступній відстані, відповідної тривалості зорових навантажень, організація під час занять різноманітних корекційних вправ для зору.

У дитячому садку для дітей з порушенням зору вправи для очей повинні бути включені в структуру кожного заняття. В ігровій формі здійснюються заняття для зняття фізичної, психічної й зорової напруги, активізація окорухових функцій, формуються раціональні способи зорового сприйняття.

Сучасні технології виховання й навчання дітей дошкільного віку з порушенням зору включають:

1. Здоров'я зберезувальні освітні технології: динамічні паузи (комплекси фіз. хвилинок, які можуть включати дихальну, пальчикову, артикуляційну гімнастику, гімнастику для очей та ін.), рухливі й спортивні ігри, музикотерапія, казкотерапія.

2. Технології розвиваючого навчання. Використання технології розвиваючого навчання викликана не лише педагогічними перевагами, але й вимогами до структури основної загальноосвітньої програми дошкільного навчання, які визначають зміст і структуру освітньої програми кожного ДНЗ.

3. Ігрові технології. За допомогою ігрових технологій вирішуються завдання розвитку творчих здібностей дітей, творчого мислення й уяви.

4. Технології проблемного навчання. Створюючи проблемні ситуації, педагог спонукує дітей висувати гіпотези, робити висновки. Проблемні ситуації використовуються в бесідах по безпеці життєдіяльності, при читанні художньої літератури й обговоренні прослуханого, в ігровій діяльності.

5. Технології вирішення винахідницьких задач.

Використання цього методу допомагає розвивати фантазію дітей. При цьому використовуються різноманітні дидактичні ігри. Дані ігри навчають виявленню протиріч в об'єкті, явищі.

6. Інформаційні комп'ютерні технології.

7. Технології дослідницької діяльності.

Для дослідницької діяльності використовуються доступні й цікаві дітям старшого дошкільного віку типи дослідження:

- дослід (експериментування);
- колекціонування;
- подорож по карті.

8. Технології інтегрованого навчання.

9. Фізкультурно-оздоровчі технології.

Зазначені методи та технології спрямовані на розвиток гостроти зору, рухливості очей, поліпшення сприйняття й зорово-рухової моторної координації, підвищення пізнавальної активності, зміцнення загального стану здоров'я дітей.

Список літературних джерел:

1. Костенко Т.М., Довгопола К.С., Легкий О.М., Кондратенко С.В. (2020). *Виховання і розвиток дітей з порушеннями зору*. (Методичні рекомендації для батьків). Київ: ІСП НАПН України. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722338>.

2. Костенко Т.М. (2018). *Дитина з порушеннями зору*. (Інклюзивне навчання). Харків: Вид-во «Ранок».

3. Легкий О.М. (2014). *Формування ігрової діяльності дошкільників з порушеннями зору у процесі трудового виховання*. Дитина із сенсорними порушеннями: розвиток, навчання, виховання. №1(5). Київ.

4. Легкий О.М. (2014). *Трудове виховання дошкільників з порушеннями зору*. Київ: ІСП НАПН України. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/11350>.

Литвинова Віра,

старший науковий співробітник
відділу освіти осіб з порушеннями слуху
Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
Київ, Україна

РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАТЕМАТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

Розвиток логічного мислення дітей з недоліками слуху є необхідною умовою їхнього успішного виховання, навчання та розвитку. У дітей старшого